

habet contradictores. Et autem quod queritur facilius occurrat. titulos quibus singulorum librorum capitula distinguntur premisimus.

ExPLICIT prologus.

Incipiunt capitula libri primi.

Omnis doctrina

est de rebus vel de signis

De rebus quibus fruendum est vel utendum. et de his que fruuntur et utuntur.

Quid sit frui vel uti.

De trinitate et unitate.

Que fuerit intentio scribentium de trinitate.

Quis ordo sit seruandus cum de trinitate agitur.

De testimonijs veteris testamenti quibus trinitatis misterium declaratur.

De testimonijs noui testamenti ad idem pertinentibus.

De cognitione creatoris per creaturas in quibus trinitatis vestigiū apparet.

De ymagine et similitudine trinitatis in anima humana.

De similitudine creantis et create trinitatis.

De trinitatis unitate.

Utrum deus pater se deum genuerit.

Utrum trinitatis de vno deo predicetur. sicut vnus deus de tribus personis.

Utrum diuina essentia genuerit filium vel genita sit a patre vel de ipsa natus sit filius. vel spiritus sanctus procedens.

Quod filius non est de nichilo. sed de aliquo. non tamen de materia. sic et spiritus sanctus.

Quare verbum patris dicatur filius nature.

Utrum pater voluntate genuerit filium an necessitate. et an volens vel nolens sit deus.

Utrum pater potuerit vel voluerit generare filium.

An posse generare filium sit aliqua potentia in patre que non sit in filio.

De veritate ac proprietate diuine essentie

De incommutabilitate eiusdem.

De simplicitate eiusdem.

De corporali et spiritali creatura quod modo sit multiplex et non simplex.

Quod deus cum sit simplex. tamen multiplex dicitur.

Quod dei simplicitas nulli predicamentorum subicitur.

Quod deus abusive dicitur substantia. Quod non est aliquid in deo quod non sit deus.

De distinctione trium personarum.

De coeternitate patris et filii.

De ineffabili et intelligibili generationis modo.

Utrum debeat dici semper gignitur filius vel semper genitus est.

De obiectionibus hereticorum nicenium probare filium non esse coeternum patri.

De spiritus sancto quod amor patris et filii proprie dicitur. cum sit intrinitas amor qui est trinitas. sicut verbum proprie dicitur sapientia. et tamen tota trinitas dicitur sapientia.

Quod eadem nomina proprie et vniuersaliter accipiuntur.

Quod spiritus sanctus sicut patri et filio est communis. ita commune nomen habet proprium.

Quod spiritus sanctus procedit a patre et filio. quem tamen greci a filio procedere diffidentur.

De puenientia latinorum et grecorum in sensu. et differentia in verbis.

Utrum spiritus sanctus proprius vel plenius procedat a patre quam a filio.

Quod spiritus sanctus principaliter et proprie dicitur procedere a patre.

Quare spiritus sanctus cum sit de substantia patris. non genitus dicatur. sed tantum procedens.

Cur filius dicatur procedere. cum spiritus sanctus non dicatur gigni.

Quod non potest mortalis distinguere inter generationem filii et processionem spiritus sancti.

Utrum spiritus sanctus debeat dici ingenuitus cum non sit genitus.

De gemina processionem spiritus sancti temporali et eterna.

Q. d. non solum dona spiritus sancti. s. etiam spiritus deus datur hominibus et mittitur.

An viri sancti possint dare spiritum sanctum

Q. d. spiritus sanctus a seipso datur. et filius a seipso mittitur.

Q. uo intelligenda sit missio utriusque.

Q. d. a spiritu sancto etiam filius sit missus.

Q. d. filius etiam sit datus a seipso.

Quomodo intelligendum sit illud a me ipso non vent.

Utrum semel tantum sit filius missus. an sepe

De duobus modis missionis filii.

Q. d. secundum alterum modum semel sit missus secundum alterum sepe. et secundum alterum modum dicitur missus in mundum. secundum alterum non.

Quare pater non dicitur missus.

Q. d. filius et spiritus sanctus non sunt quasi minores patre quia missi.

De missione spiritus sancti que fit duobus modis videlicet et invisibiliter.

Q. d. filius secundum quod homo non minor patre sed spiritus sanctus etiam minor est.

Q. d. spiritus sanctus est caritas qua diligimus deum et proximum.

Q. d. superna dilectio est deus nec pater vel filius sed tantum spiritus sanctus.

Q. d. non est dictum illud per causam deus caritas est. sicut illud tu es patientia mea et spes mea.

Q. uo spiritus sanctus mittatur vel deus nobis

Utrum spiritus sanctus augeatur in homine vel minus vel magis habeatur vel deus et an detur habenti vel non habenti.

Q. d. aliqui dicunt caritatem dei et proximi non esse spiritum sanctum.

Utrum procedendum sit per donum dari dona.

Utrum spiritus sanctus eadem ratione dicatur donum qua datum siue donatum.

Q. d. sicut filius nascendo accepit non tantum ut esset filius sed etiam essentia. ita spiritus sanctus procedendo accepit. non tantum ut esset donum. sed etiam ut esset essentia.

Q. d. spiritus sanctus dicitur donum et donatum secundum duos modos predictos per missionem. quod secundum quod donum est refertur ad patrem et filium. secundum quod datum ad eum qui dedit. et ad eos quibus datur.

An filius cum sit nobis datus possit dici noster ut spiritus sanctus.

Utrum spiritus sanctus ad seipsum referatur

De qualitate trium personarum.

Q. d. eternitas et magnitudo et potentia in deo unum est. et si videantur diversa.

Q. d. aliqua personarum aliam non excelsit magnitudine. quia non est maior una persona alia. nec maius aliquid due quam una. nec tres quam due vel una.

Q. uo dicitur pater esse in filio et filius in patre. et spiritus sanctus in utroque.

Q. d. nulla personarum pars est in trinitate

Quare tres persone dicantur summe unum

Quum dicimus tres personas. esse unam substantiam vel essentiam. nec ut genus de speciebus. nec ut speciem de individuis predicantur. quia non est essentia. genus et persona. species. vel essentia. species et persone individua.

Q. d. nec secundum materialem causam dicuntur tres persone una essentia

Nec ita dicuntur tres persone una essentia ut tres homines unius nature.

Utrum tres persone differant numero que in prophetis atibus distinde sunt.

Quare tres persone simul non sint maius aliquid quam una.

Q. d. deus non est dicendus triplex sed unus

Q. d. aliqua personarum non excelsit aliam potentiam.

Q. d. non minus potest filius quam pater.

De objectionibus hereticis contra hoc et rationibus catholicis.

Quomodo possit dici solus pater vel solus filius. vel solus spiritus sanctus cum sint inseparabiles.

Utrum debeat dici solus pater est deus. vel solus filius est deus. vel solus spiritus sanctus est deus. an pater est solus deus. filius est solus deus spiritus sanctus est solus deus.

Quomodo trinitas dicatur solus deus. cum ipsa sit cum spiritibus et animabus sanctis.

De nominum differentia quibus utimur loquentes de deo.

De his que temporaliter deo conveniunt et relative dicuntur.

De hoc nomine quod est trinitas.

De hijs que temporaliter deo conueniunt et non relative dicuntur.

De his que proprie ad singulas personas pertinent. et de his que unitatem essentie significant.

De hoc nomine quod est persona quod cum secundum substantiam dicatur non singulariter sed pluraliter accipitur in summa.

Qua necessitate dictum sit tres persone a latinis. et a grecis tres personae vel substantie.

Quare non dicimus patrem et filium et spiritum sanctum esse tres deos et tres personas.

Cur non dicimus tres essentias ut tres personas.

Quod in trinitate non est diuersitas vel singularitas vel solitudo sed unitas et trinitas et distinctio et ydemptitas.

Quod non debet dici deus multiplex.

Quid significetur his nominibus unus duo vel due tres. vel tria trinus vel trinitas. plures vel pluralitas. distinctio vel distincte. cum his utimur loquentes de deo.

Quid significet hoc nomine persona in plurali numero sed cum dicitur persone.

De triplici acceptione huius nominis persona in trinitate.

Ex quo sensu dicatur alia persona patris alia filij. siue alius in persona pater alius filius.

De hoc nomine personae

De proprietatibus personarum et de nominibus earum relatiuis.

Quod non omnia dicuntur de deo secundum substantiam. quedam enim secundum relationem non tamen secundum accidens.

Quare dicatur proprium esse unigeniti filium dei esse. cum etiam homines sint filij dei.

Quod homo dicitur filius trinitatis. et trinitas pater hominum.

Quod spiritus sanctus eadem proprietate donum dicitur qua spiritus sanctus. et utroque modo relative ad patrem et ad filium.

Utrum pater vel trinitas ipsa. vel filius ipse possit dici spiritus sanctus.

Quod non omnino que relative dicuntur suis a se vicissim respondent vocabulis que sint ille proprietates quibus distinguuntur persone.

Quod non omnino est idem dicere esse patrem et genuisse vel habere filium.

Quod proprietates determinant personae non substantiam id est naturam.

De generali regula eorum que ad se. et eorum que relative dicuntur.

An secundum substantiam. dicatur de deo et huiusmodi.

Quod non tantum tres sint proprietates personarum.

An solus pater debeat dici non genitus. vel non filius sicut dicitur ingenuus.

De proprietate quam notat ingenuus.

Responsio ambrosij contra arrianos de ingenuo.

An diuersum sit esse patrem et filium esse.

Si sapientia genita dicitur secundum relationem vel secundum substantiam.

De ymagine.

De principio.

Quod ab eterno pater est principium et filius. sed non spiritus sanctus.

Quomodo pater sit principium filij. et ipse cum filio spiritus sancti.

An eadem notione pater et filius sint principium spiritus sancti.

De his que temporaliter de deo dicuntur. et relative secundum accidens. quod non de deo sed creaturis accidit.

An spiritus sanctus dicatur datum vel donatum relative ad se cum a se detur.

An filius dicatur equalis vel similis patri secundum substantiam.

De sententia sancti hilarii qua in trinitate personarum propria ostendit

Quare patri attribuitur unitas.

Quare pater et filius dicantur esse unus vel unus deus. sed non unus.

Quare dicitur equalitas esse in filio.

Quare in spiritu sancto dicitur esse virtus concordia vel conuexio.

Utrum pater vel filius eadem dilectione se diligant que procedit ab utroque. id est spiritus sanctus.

Utrum pater sit sapiens sapientia qua genuit.

An filius sit sapiens seipso. vel per se ipsum.

An vna sit tantum sapientia patris.

Sicut in trinitate est dilectio q̄ est trinitas. et tamen spiritus sanctus est dilectio que non est trinitas. nec ideo sunt due dilectiones. ita et de sapientia.

Quare pater nō dicitur sapiens. sapientia genita sicut dicitur diligens dilectione que ab ipso procedit.

Utrum proprietates personarum sint ipse persone vel diuina vna.

Quomodo proprietates possint esse in natura dei nec eam determinent.

De vbiis hilarij quibus secundum prauorum intelligentiam videtur dicere non idem esse diuinam naturam et rem nature. et nō idem esse deum et qd̄ dei est.

Utrum ita possit dici vnus deus trium personarum. vt dicitur vna essentia trium personarum. et tres persone vnus dei. vt tres persone vnus essentie.

Qd̄ potentia. sapientia. bonitas. in scriptura interdum ad personas distincte referuntur.

Quare patri potentia. filio sapientia. spiritui sancto bonitas tribuat. cum sit vna sapientia. potentia. bonitas trium.

De hoc nomine homousion. vbi in auctoritatem receptum sit et quid significet.

De scientia. prescientia. prouidentia dispositione. et predestinatione dei.

De quibus sit prescientia vel prouidentia.

De quibus dispositio.

De quibus predestinatio.

De quibus prouidentia.

De quibus sapientia vel scientia.

Utrum prescientia vel dispositio vel predestinatio dei esse potuerit. si nulla essent futura.

Qd̄ scientia dei de temporalibus est et eternis.

Quomodo omnia dicuntur esse in deo et vita in eo.

Utrum omnia debeant dici esse in dei essentia. vt in dei cognitione. vel pre-

scientia esse dicuntur.

Qua ratione bona dicuntur esse in deo et non mala.

Utrum idem sit omnia esse ex deo. et per ipsum et in ipso.

Qd̄ omnia sunt in quolibet trium. et per ipsum et in ipso.

Quod non omnia que ex deo sunt etiam de ipso sunt.

Quibus modis dicitur esse deus in rebus.

Qd̄ deus non vbiq̄ est habitat. sed econuerso.

Ubi erat deus anteq̄ esset creatura.

Qd̄ deus cum sit in omnibus rebus essentialiter. non tamen coinquinatur foribus rerum.

Cum deus sit vbiq̄ et semper. non tamen localis. nec loco. nec tempore mouetur.

Quibus modis aliquid dicatur locale. vel circumscriptibile.

Quid sit mutari secundum tempus.

Utrum spiritus creati sint locales et circumscriptibiles.

Qd̄ deus est vbiq̄ sine locali motu.

An scientia vel prescientia dei sit causa rerum vel econuerso.

Utrum prescientia dei possit falli.

Utrum scientia dei possit augeri vel minui vel aliquo modo mutari.

An deus possit nouiter vel ex tempore scire vel prescire aliquid.

Utrum deus possit scire plura q̄ scit.

Qd̄ deus et semper et simul scit omnia.

An aliquis predestinatus possit damnari vel reprobis saluari.

Quid sit reprobatio dei et in quibus consideretur. et quis sit predestinationis effectus.

Utrum aliquid sit meritum obdurationis vel misericordie.

De varijs super hoc carnalium opinionibus.

An ea que scit semel deus vel prescit semper sciat. vel presciat et semper scierit et prescierit.

De omnipotentia dei. quare dicatur omnipotens. cum nos multa possimus que ipse non possit.

Quomodo dicat deus omnia posse.

Quod omnipotentia dei scilicet duo considerat
In medio contra illos qui deum dicunt
nil posse nisi quod vult et facit.

An deus possit facere aliquid melius
quod facit vel alio vel meliori modo.

Utrum possit deus semper omne quod
potuit.

De voluntate dei que essentia est dei
et de signis eius.

Quod licet idem sit deo velle quod esse. non
tamen potest dici deus omnia esse quod vult.

De intelligentia harum locutionum.
deus scit vel deus vult. deus scit omnia
vel vult aliquid.

Quod dei voluntas summe bona causa
est omnino que naturaliter sunt. cuius
causa non est querenda. quia prima et
summa causa est omnium.

Quibus modis accipitur dei voluntas
Quod preceptio. prohibitio. permissio. consilium
operatio. nomine voluntatis interdum
intelliguntur vel accipiuntur.

Utrum deus velit ab omnibus fieri ea que
precipit. vel non fieri ea que prohibet.

Quod voluntas dei que ipse est in nullo
cessari potest.

Quomodo intelligendum sit illud volui
congregare filios tuos et nolui illud quod
vult omnes homines salvos fieri.

Utrum mala deo nolente vel volente
fiant.

Quomodo intelligendum sit illud Augustinus.
mala fieri bonum est.

De multiplici acceptione boni.

Quod mala universitati valent.

Quod in deo non est causa ut sit deterior
homo.

Quomodo voluntas dei de homine im-
pletur quocumque se vertat.

Ex quo sensu quedam dicunt fieri con-
tra dei voluntatem.

Quare precepit deus omnibus bona
facere. et mala vitare et si non id ab om-
nibus vult impleri.

Quod homo aliquando bona voluntate aliud
vult quam deus et mala idem quam deus.

Quod dei voluntas per malas hominum
voluntates impletur.

Utrum placuerit viris sanctis quod Christus
moreretur et pateretur.

Utrum passionibus sanctorum debeamus
velle.

Incipit primus liber de myste-
rio trinitatis.

Uteris
ac nove legis con-
tinentia diligenti
indagine atque etiam
considerantibus no-
bis prout dei gra-
tia innotuit sacre

pagine tractatum circa res. vel signa. per
que versari. Ut enim egregius doctor
Augustinus. ait. in libro de doctrina cri-
stiana. Omnis doctrina vel rerum est
vel signorum. sed res etiam per signa
discuntur. Proprie autem hic res ap-
pellantur. que non ad significandum aliquid
adhibentur. Signa vero quorum usus est
in significando. Eorum autem aliqua sunt.
quorum omnis usus est in significando. non
in iustificando. id est quibus non utimur.
nisi aliquid significandi gratia. ut aliqua
sacramenta legalia. Alia. que non solum
significant. sed perferunt. quod intus adiu-
vet. sicut evangelica sacramenta. Ex quo
apte intelligitur. que hic appellantur signa
res ille videlicet. que ad significandum
aliquid adhibentur. Omne ergo signum
etiam res aliqua est. quod enim nulla res est
ut in eodem Augustinus. ait. omnino nichil est.
non autem econverso. omnis res. signum
est. quia non adhibetur. ad significandum
aliquid. Cumque his intenderit theolo-
gorum speculatio studiosa. atque modesta.
divinam scripturam. formam prescriptam.
in doctrina tenere advertet. De his er-
go nobis aditum ad res divinas aliqua
tenus intelligendas. deo duce aperire
volentibus. differendum est. et primum de
rebus. postea de signis differemus.

De rebus communiter agit.

Id ergo in rebus

considerandum est ut in eodem Augustinus. ait. Quod Augustinus.
res alie sunt quibus fruendum est. Alie quibus

Qui. I.

Augustinus.

Augustinus.

Augustinus.